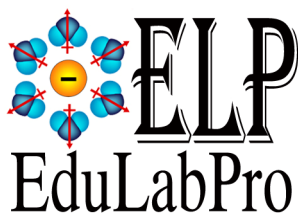

**ХЕМИСКИ ЕКСПЕРИМЕНТИ
ВО ОПТИЧКА ПРОЕКЦИЈА
ЗА НАСТАВАТА ПО ХЕМИЈА**
(Прво издание)

**Методија Најдоски
Сани Демири**

СОДРЖИНА

УВОД	1
Глава I. ТЕОРЕТСКИ ОСНОВИ	
1.1. Увод	3
1.2. Местото и улогата на експериментот во наставата по хемија	5
1.3. Демонстрациски експерименти	7
1.4. Оптичка проекција и уреди за оптичка проекција	9
1.5. Лабораториски прибор за изведување експерименти во оптичка проекција	11
1.6. Основни хемиски операции при изведување експерименти во оптичка проекција	19
Глава II. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗА ПРВА ГОДИНА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАЊЕ	
1. ОСНОВНИ ТИПОВИ НЕОРГАНСКИ СОЕДИНЕНИЈА	
1.1. Реакции на оксиди со вода	21
1.2. Реакција на калциум оксид со вода	23
1.3. Амфотерност на хидроксидите на некои <i>p</i> елементи	25
1.4. Добивање SO ₂ и негов воден раствор	28
1.5. Добивање P ₂ O ₅ и H ₃ PO ₄	31
1.6. Добивање амонијак и негов воден раствор	33
1.7. Истиснување слаба со силна киселина	35
1.8. Реакции за добивање соли	37
1.9. Директна синтеза на алуминиум јодид	41
1.10. Добивање воден раствор од [Cu(NH ₃) ₄]SO ₄	43
1.11. Методолошко образложение за предложените експерименти ..	45
2. ДИСПЕРЗНИ СИСТЕМИ	
2.1. Дисперзен систем: чад	55
2.2. Растворување на коцка шеќер во вода	57
2.3. Растворање на калиум перманганат во вода	58
2.4. Разредување сулфурна киселина	59
2.5. Кристализација на натриум ацетат трихидрат	61
2.6. Методолошко образложение за предложените експерименти	63

Глава III. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗА ВТОРА ГОДИНА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

1. ОСНОВНИ ТИПОВИ ХЕМИСКИ ПРОЦЕСИ

- 1.1. Реакции на соединување 67
- 1.2. Реакции на замена 67
- 1.3. Енергетика на хемиските реакции, топлински ефекти..... 67

2. ХЕМИСКА КИНЕТИКА

- 2.1. Испитување на влијанието на концентрацијата на реактантите врз брзината на хемиската реакција..... 67
- 2.2. Хетерогена катализа: Каталитичко разложување на водород пероксид..... 70
- 2.3. Хомогена катализа: Автокатализа во реакција меѓу оксална киселина и калиум перманганат 72
- 2.4. Методолошко образложение за предложените експерименти.... 74

3. ХЕМИСКА РАМНОТЕЖА

- 3.1. Хемиска рамнотежа во систем со бакар(II) аква и хлоро комплекси: принцип на Ле Шателие (Le Chatelier) 79
- 3.2. Рамнотежата во систем со кобалт(II) аква и хлоро комплекси ... 81
- 3.3. Хемиска рамнотежата во систем со кобалт(II) аква и тиоцијанато комплекси 82
- 3.4. Методолошко образложение за предложените експерименти.... 84

4. ПРОТОЛИТИЧКИ ПРОЦЕСИ

- 4.1. Јонски реакции: Услови за јонските реакции да одат до крај 87
- 4.2. Силни и слаби протолити: Механизам на ацетатен пуфер..... 91
- 4.3. Примена на индикатори за определување на рН 95
- 4.4. Хидролиза на амониум хлорид 97
- 4.5. Хидролиза на натриум карбонат 99
- 4.6. Методолошко образложение за предложените експерименти.. 101

5. ОКСИДАЦИСКО-РЕДУКЦИСКИ ПРОЦЕСИ 105

6. ЕЛЕКТРОХЕМИСКИ ПРОЦЕСИ

- 6.1. Живино срце 105
 - 6.1.1. Класична варијанта..... 105
 - 6.1.2. Пулсирања на живиното срце во вода 109
 - 6.1.3. Живино срце во воден раствор од сулфурна киселина 112
 - 6.1.4. Живино срце во воден раствор од натриум сулфат 114

6.1.5. Живино срце во воден раствор од калиум хидроксид	116
6.2. Даниелов галвански елемент	119
6.3. Електролиза на воден раствор од натриум сулфат	121
6.4. Електрохемиско пишување и печатење на гел од желатин	123
6.5. Методолошко образложение за предложените експерименти..	127

7. ХЕМИСКИ РЕАКЦИИ ВО ИНДУСТРИЈАТА

7.1. Амониум хидроксид	131
7.2. Сулфурна киселина	131
7.3. Бакар и олово	131

Глава IV. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗА ТРЕТА ГОДИНА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

1. ЕКСПЕРИМЕНТИ ОД ОРГАНСКА ХЕМИЈА

1.1. Растворливост на алкани	133
1.2. Фотокаталитичко бромирање на циклохексан	135
1.3. Идентификација на алдехидна група: Фелингова реакција	138
1.4. Реакција на амин и амонијак со хлороводород во гасна фаза	141
1.5. Движење на кристали од камфор на површина од вода	143
1.6. Активност на алфа амилаза	145
1.7. Активност на каталаза	146
1.8. Идентификација на кислород во органските соединенија	147

Глава V. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗА ЧЕТВРТА ГОДИНА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

1. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗА *s*, *p* и *d* ЕЛЕМЕНТИ 149 |

1.1. Реакција на натриум со вода	149
1.2. Споредба на карактеристиките на реакциите на алкалните и земноалкални метали со вода	151
1.3. Топење на галиум на графоскоп	154
1.4. Акватизирани јони на некои <i>d</i> елементи	156
1.5. Идентификација на Fe ³⁺ јони	158
1.6. Методолошко образложение за предложените експерименти..	160

ЛИТЕРАТУРА	165